

Córais Mhúiríniú: péisteanna

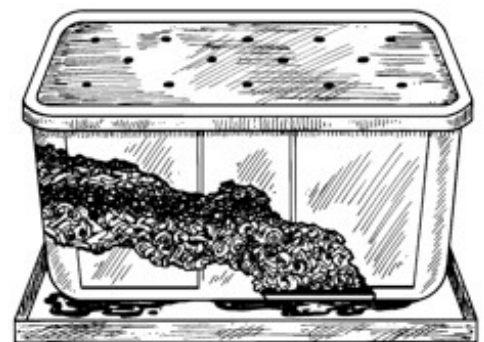
Comhairle Cathrach
Bhaile Átha Cliath
Dublin City Council

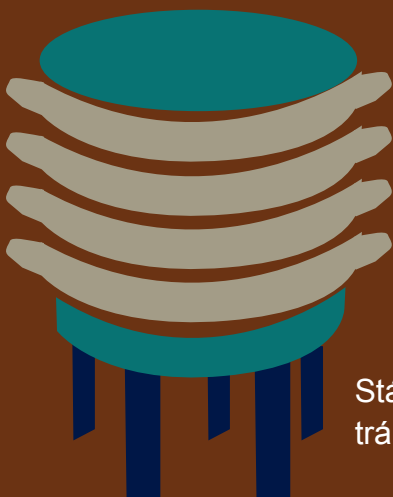
Is iad péisteanna na múiríneoirí is fearr leis an dúlra agus is féidir iad a úsáid chun blúirí bia a iompú ina dteilgin péisteanna, ábhar múirín cosúil le humus atá saibhir i gcothaithigh agus hormóin spreagtha plandaí. Is iad péisteanna dearga, ar a dtugtar “cuimiltirí dearga”, “péisteanna aoiligh” nó “péisteanna tíogair,” is fearr le haghaidh múirínithe mar go n-éiríonn leo ar ábhair orgánacha mar aoileach eallaigh, duilleoga agus blúirí bia. Tá péisteanna dearga difriúil ó na péisteanna coitianta a fhaightear in ithir gairdín agus a dteastaíonn ithreacha mianraí uathu le maireachtáil. Déanann péisteanna dearga análú trína gcráiceann agus mar sin teastaíonn timpeallacht dhorcha tais uathu le go mbeidh rath orthu. Is gnách go mbíonn siad ina n-ábhair bheathaithe dromchla freisin, ag ithe bia ag barr carn múirín nó péisteanna (araid péisteanna) áit a bhfuil go leor ocsaigine ann. Is féidir na péisteanna seo a cheannach ag siopaí trealaimh iascaireachta áitiúla nó ar líne le seachadadh tapa. Ach is é an áit is fusa chun iad a fháil ná carn aoileach nó múirín, go háirithe chairn aoiligh atá seanaois nó carn múirín níos sine.

Cén cineál boscaí bruscair péisteanna nó péisteanna atá ann?

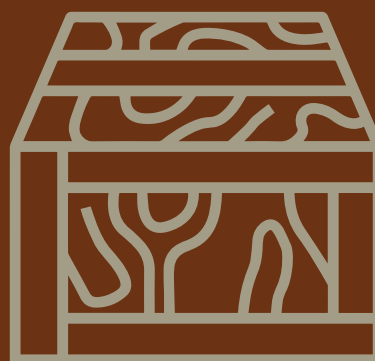
Tá go leor cineálacha péisteanna ar fáil. Roinnt is féidir leat a cheannach. An chuid is mó is féidir leat a dhéanamh. Is féidir boscaí bruscair péisteanna a dhéanamh as go leor rudaí a tharraíodh mar shean-bhotáin folctha, cannaí bruscair nó cliathboscaí. Is féidir boscaí bruscair péisteanna a dhéanamh freisin as coimeádáin stórála plaisteacha múnlaíthe nó as sraithadhmaid agus adhmaid. Tá go leor soláthróirí ann freisin inar féidir leat péisteanna dearga nó boscaí bruscair réamhdhéanta a cheannach. Taispeántar roinnt samplaí de phéisteanna anseo:

Péisteanna déanta as coimeádán stórála plaisteach múnlaíthe (tabhair faoi deara na poill aeir sa chlúdach).

Stán de Péisteanna - tráidirí stackable.

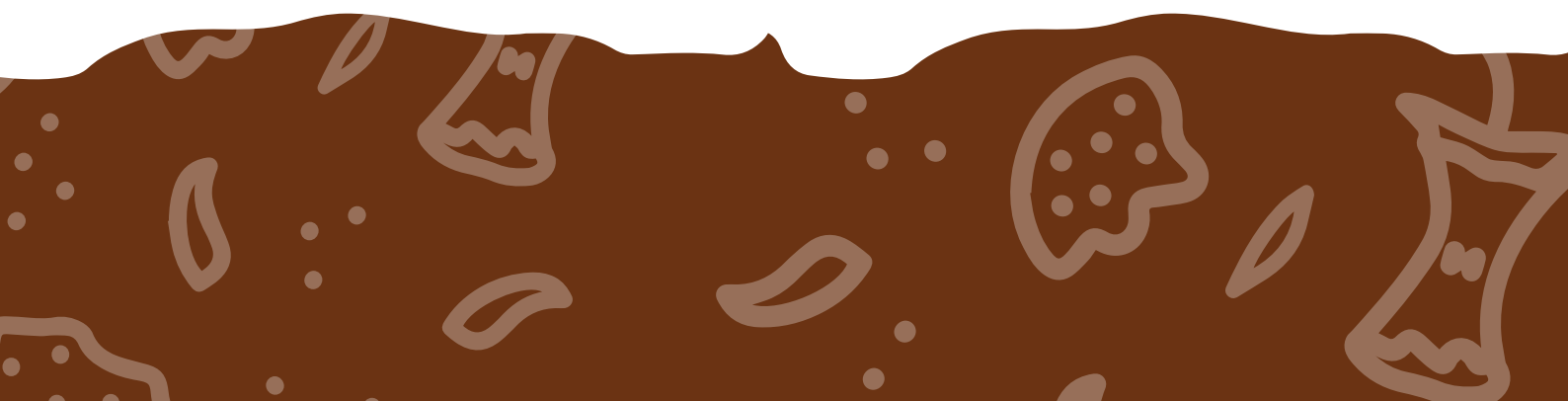
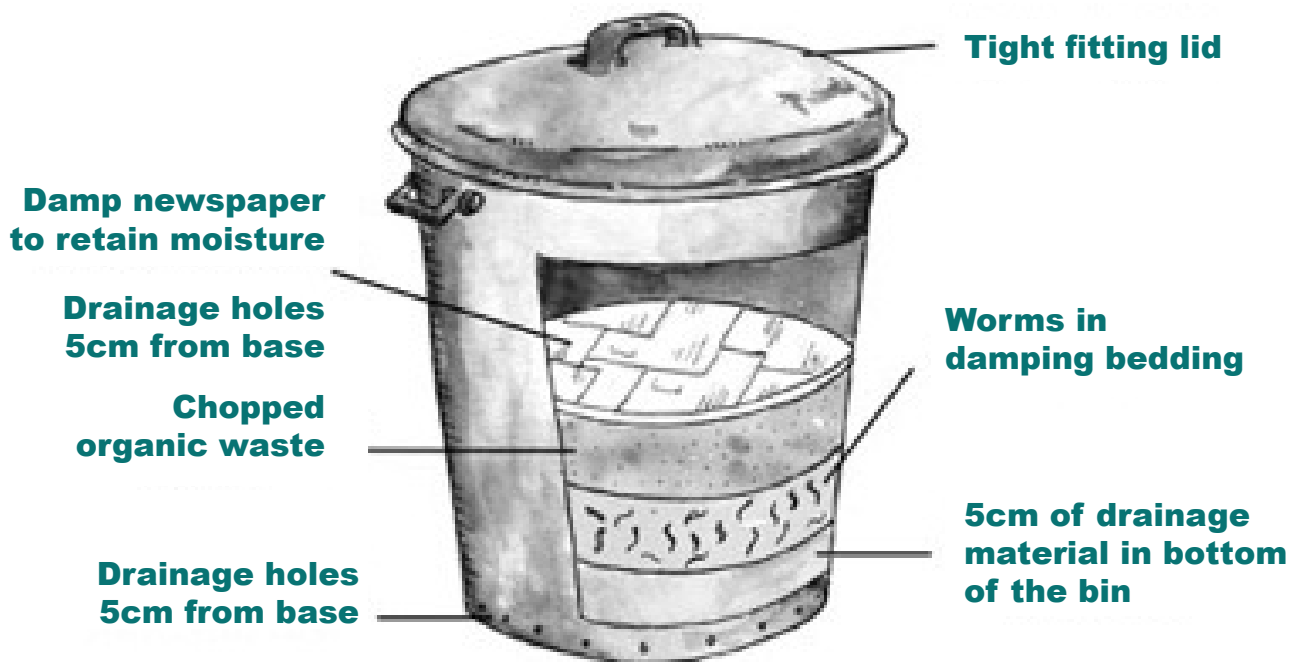
Bosca péisteanna adhmaid.

Sula dtosaíonn tú, tá roinnt rudaí tábhachtacha nach mór duit fios a bheith agat maidir le péisteanna:

Ar an gcéad dul síos, is fearr bosca nó coimeádán éadomhain a oibríonn mar is maith le péisteanna a bheith ag beathú gar don dromchla. Ní oibreoidh péisteanna ach go dtí doimhneacht de thart ar 12", mar sin soláthróidh bosca atá 10-16" domhain dóthain doimhneachta chun blúirí bia a adhlacadh go hiomlán sa leapachas, ach ligfidh siad aer isteach sa leapachas.

Ar an dara dul síos, tá poill ag teastáil ón mbosca péisteanna ina bun chun ligean do leachtanna barrachais draenáil amach agus chun ocsaigin a ligean isteach ag bun an bhosca bruscair. Cuirfidh sé seo cosc ar an leapachas ó bheith ró-fhliuch agus boladh salach. Bailíonn roinnt daoine an leacht seo agus caolaíonn sé é mar thae múirín chun a gcuid plandaí potaithe nó leapacha gairdín a bheathú.

Ar deireadh, ba chóir an bosca péisteanna a chlúdach nó clúdach daingean a bheith air. Cuireann sé seo cosc ar an leapachas a bheith ró-fhliuch ón mbáisteach ach níos tábhachtaí fós, cabhraíonn an clúdach leis an leapachas a bheith ró-thirim. Tá sé seo ríthábhachtach mar go bhfuil timpeallacht dorcha tais ríthábhachtach - má thriomaíonn an leapachas, is féidir leis na péisteanna bás a fháil. Fágann an clúdach lotnaidí cosúil le míolra nó feithidí as an áireamh freisin.

Cén méid araid atá ag teastáil uaim?

- ✔ Braitheann méid do bhosca bruscair ar an méid scrap bia atá agat chun na péisteanna a bheathú. Toisc go mbíonn fuil fuar ag péisteanna, oibríonn siad níos moille i míonna an gheimhridh níos fuaire ná mar a dhéanann siad i míonna teo an tsamhraidh. Ach, nuair atá na coinníollacha go léir i gceart, is féidir le péisteanna leath dá meáchan coirp a ithe gach lá.
- ✔ Mar riail ghinearálta, beidh thart ar troigh cearnach d'achar dromchla ag teastáil uait in aghaidh gach ½ cileagram de scraps bia a ghintear in aghaidh na seachtaine. Mar sin, do theaghlach de 2-4 duine ba chóir go mbeadh go leor bruscair péisteanna 2' x 4' a láimhseálann 4 chileagram de scraps bia in aghaidh na seachtaine.
- ✔ Ach cuimhnigh, tá sé seo go léir ag brath ar an gcineál córais a úsáidtear, an cineál bia a chothaítear do na péisteanna, cainníocht na n-ábhar a chothaítear do na péisteanna, líon na bpéisteanna sa chóras agus an teocht chomhthimpeallach.

Cá háit ar cheart dom an bosca bruscair a chur?

- ✔ Is féidir péisteanna a chur laistigh nó lasmuigh ach toisc go n-oibríonn péisteanna is fearr idir na teochtaí 12-24°C, déan cinnte nach n-éiríonn siad ró-the sa samhradh ná ró-fhuar i rith an gheimhridh. Soláthraíonn seomra fóntais, seid nó garáiste timpeallacht dhéideach le teocht chomhsheasmhach níos mó nó níos lú timpeall na bliana. Is féidir é a chur lasmuigh freisin ach déan cinnte go bhfuil sé i suíomh scáthaithe nó go páirteach scáthach. D'fhéadfadh boscaí péisteanna a chuirtear in áiteanna grianmhara triomú nó d'fhéadfadh na péisteanna éirí faoi strus le teochtaí níos airde nó le hardathrú laethúil teochta idir oíche agus lá.
- ✔ Chun an leas is fearr a bhaint as do bhosca bruscair péisteanna in Éirinn, is maith an smaoineamh é an péistlann a chur lasmuigh i rith an earraigh, an tsamhraidh agus an fhómhair agus ansin é a thabhairt laistigh nó isteach i dtithe gloine le linn míonna an gheimhridh níos fuaire..

Cén cineál scraps bia is féidir a thabhairt do péisteanna?

- ✔ Mar gheall ar fhadhbanna féideartha le bolaithe agus lotnaidí, níor cheart ach blúirí bia de dhíorthú plandaí a mhúiríniú i bpista.
- ✔ Agus bia á chur leis an bpistlann, is fearr é a dhéanamh i mbaisceanna seachas gach lá mar sin coinnigh do chuid blúirí bia i gcoimeádán clúdaithe go dtí go bhfuil tú réidh lena gcur. Coinneoidh sé seo aon bholadh a d'fhéadfadh a bheith ann agus seachnóidh sé cuileoga.

Ábhair Dhíorthaithe Plandaí = TÁ

- ✔ Ciumhais glasraí agus craicne
- ✔ Peels torthaí, croíleacáin agus rinds
- ✔ Torthaí nó glasraí millte
- ✔ Forais caife agus scagaire
- ✔ Málaí tae
- ✔ Arán, crackers, brioscaí, cácaí
- ✔ Gránaigh, pasta, rís, pónairí
- ✔ Dramaíl pláta glasraí cócaráilte
- ✔ Naipcíní sáithithe nó tuáillí páipéir i gcainníochtaí teoranta

Ábhair Dhíorthaithe Ainmhithe = NÍL

- ✘ Iasc nó Feoil d'aon chineál – amh nó cócaráilte
- ✘ Saill ainmhíoch, cnámha, craicne nó inní
- ✘ Olaí cócaireachta nó ramhar
- ✘ Táirgí déiríochta: cáis, iógart, uachtar, im, bainne
- ✘ Uibheacha nó sliogáin uibhe
- ✘ Anlainn nó anraithí le feoil nó iasc

Ba chóir blúirí bia a bhailiú i gcoimeádán clúdaithe. Coinníonn sé seo boladh sa chistin agus cuireann sé cosc ar chuileoga uibheacha a bhreith sa bhia ar féidir leo gor sa bhosca bruscair péisteanna. Ba chóir blúirí bia a bhailiú i gcadaí ar leith nó in aon choimeádán clúdaithe atá agat le clúdach daingean.

ORGANIC

Conas a thosóidh mé mo phuistí?

Nuair a bheidh an cineál agus méid an bhosca bruscair a theastaíonn agus suíomh maith aimsithe agat, tá tú réidh le tosú. Tugann an méid seo a leanas treoir maidir le do phistlann a bhunú agus a úsáid.

Roghnaigh ábhar leapa

Soláthraíonn an t-ábhar “leapa” a úsáidtear le haghaidh péisteanna áit tais chun cónaí ann do phéisteanna, súnn sé barraíocht uisce as blúirí bia agus cabhraíonn sé leis na blúirí bia a rialaíonn bolaithe agus cuileoga a chlúdach. Is féidir éagsúlacht ábhar a úsáid mar leapachas agus déanann meascán de dhá ábhar nó níos mó an leapachas is fearr. Is gnách go mbíonn ábhair leapa comhdhéanta d’ábhair ardcharbóin nó “donn” mar:

- 🌀 Páipéar mionghearrtha: Tá sé seo iontach chun taise a choinneáil sa phistlann.
- 🌀 Stiallacha cairtchláir: Go maith chun taise a shealbhú, ach soláthraíonn sé pócaí aeir laistigh den leapachas freisin.
- 🌀 Tuí nó féar ag lobhadh: Go maith le haghaidh cothaitheach agus ag soláthar pócaí aeir laistigh den leapachas.
- 🌀 Duilleoga an fhómhair: Gnáthóg nádúrtha le haghaidh péisteanna atá lódáilte le cothaitheach.

Déanann leapachas de 25-50% de pháipéar/cairtchlár stiallta agus 50-75% duilleog an fhómhair ábhar leapacha foirfe. Maidir leis na péisteanna bosca adhmaid a sholáthraíonn an clár, beidh 1-2 mhála mhóra plaisteacha de pháipéar stiallta agus 2-4 mhála mhóra duilleoga de dhíth ort.

Ullmhaigh an t-ábhar leapa

1. Déan gach ábhar leapa páipéir agus cairtchláir a stialladh nó a stróiceadh.
 2. Ag baint úsáide as mála dumpy, measc na hábhair leapa tirim go léir le chéile.
 3. Líon canna bruscair le huisce.
 4. Soak an leapachas measctha sa channa uisce.
 5. Bain úsáid as an dá lámh le hábhair leapa sáithithe a bhaint as an gcnapán bruscair.
- Coinnigh os cionn an channa agus fáisc an barrachas uisce as ábhair leapa sula n-aistrítear chuig an bpianna é.

Cuir leapachas isteach sa phistlann

Líon an péistlann go barr leis na hábhair leapa measctha agus sáithithe. Ná bíodh imní ort faoi ábhair a bheith ró-fhliuch, taoscfaidh an barraíocht uisce amach as bun an mbosca bruscair laistigh de uair an chloig nó mar sin. Agus tú ag cur leapachas leis an mbosca bruscair, caith isteach cúpla dornán ithreach nó gaineamh agus measc isteach sa leapachas. Beidh thart ar leathbhucéad ithreach nó gainimh ag teastáil uait don phianna iomlán. Críochnaíonn an grit seo i bputóg na péisteanna agus cabhraíonn sé leis na péisteanna an bia a “chnocadh” agus iad á ithe.

Cuir péisteanna leis

Nuair a bheidh an barrachas uisce silte ón mbosca bruscair, is féidir na péisteanna dearga a chur leis. Tosaigh le leath go cileagram iomlán de péisteanna. Tá sé seo thart ar phionta go dhá phionta péisteanna íon. Cuirfead tús leis an bpistlann le cileagram iomlán agus mar sin beidh tú in ann an péistlann a bheathú níos minice de réir mar a bheidh na péisteanna ag bunú. Agus níos lú péisteanna agat, beidh ort an péistlann a bheathú níos mó de réir a chéile de réir mar a mhéadaíonn daonra na bpéisteanna go dtí an leibhéal is fearr. D'fhéadfadh sé seo mí nó dhó a ghlacadh. Scaip na péisteanna thar bharr an leapachas agus lig dóibh dul isteach sa leapachas. Mothaíonn siad solas agus ba chóir go n-imíonn siad i 5 nóiméad.

Cuir na blúirí bia isteach sa phistlann

Tar éis na péisteanna a chur leis, is féidir leat blúirí bia de dhíorthú plandaí a chur isteach sa bhosca bruscair. Bain úsáid as forc páirce, lián beag láimhe nó do lámha chun poll éadomhain nó trinse a thochailt sa leapachas. Scaip ciseal tiubh 1-2” de scraps bia ag bun an phoill nó an trinsé. Measc isteach i 2-3” den leapachas thíos agus clúdaíonn sé leis an leaba a bhaint. Adhlacadh in áit eile gach cúpla lá nó gach seachtain chun aiste chothrom bia a thabhairt do na péisteanna, idir scrapanna bia agus leapachas. Nuair atá tú ag tosú amach, déan cinnte gan an iomarca blúirí bia a chur ar an bpistlann. Sula gcuirfidh tú níos mó leis, seiceáil féachaint an bhfuil an bia a chuir tú isteach roimhe ag tosú ag imeacht. Más amhlaidh, is féidir leat níos mó blúirí bia a chur leis. Mura bhfuil, cuir moill ar an mbeathú go dtí go dtagann líon na bpéisteanna suas. Seans go dtógfaidh sé cúpla mí sula n-éireoidh le daonra na bpéisteanna, ag brath ar cé mhéad péisteanna ar thosaigh tú leo agus cén t-am den bhliain atá ann.

Nuair a bheidh daonra sláintiúil péisteanna bunaithe, is féidir leat tosú ar níos mó blúirí bia a chur leis an mbosca bruscair. Is féidir bia a chur isteach sna trinsí anois go seachtainiúil, nó gach seachtain eile, ag brath ar an méid dramhaíola bia atá agat agus cé chomh maith agus atá do phéisteanna á láimhseáil. Mar sin nuair a chuireann tú na hábhair i trinse trasna na péisteanna, déan cinnte go gclúdaíonn tú ábhair úra le leapachas i gcónaí. Nuair a shroicheadh tú taobh amháin den bhosca bruscair, cuir tús le trinseáil ar an taobh eile arís áit a bhfuil an bia ithte ag na péisteanna.

Nuair a bheidh do dhramhaíl bia curtha leis agat agus clúdaithe le leapachas, clúdaigh le bileoga nuachtáin é. Feidhmeoidh sé seo mar bhac ar chuileoga chomh maith le insint duit má tá an leapachas fliuch go leor.

Má thriomaíonn an páipéar, cuir uisce ar an mbosca péisteanna chun an leapachas a bhaint de. Tá canna uisce le ceann rós áisiúil don tasc seo. Bí cinnte gan ró-uisce. Uisce beagán agus ansin féach an bhfuil an nuachtán ar an mbarr fliuch i lá nó dhó. Mura bhfuil, uisce an leapachas arís.

Fhómhair na teilgin péisteanna

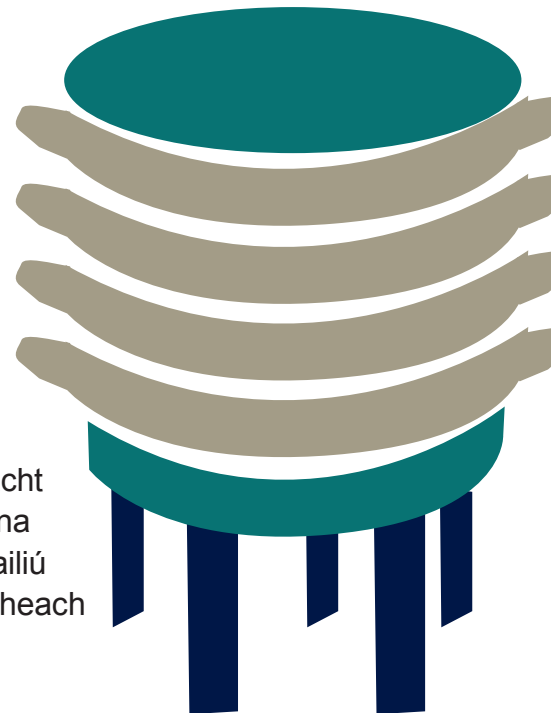
Tar éis 6-12 mhí, déantar teilgin nó vermicompost ar an leapachas agus ar an mbia (ach focal mhaisiúil le haghaidh poo péisteanna!). Tabharfaidh tú faoi deara go bhfuil an leapachas laghdaithe agus mar sin tá an bosca bruscair trian go leath lán. Ní maith leis na péisteanna an iomarca teilgin mar sin nuair a éiríonn an leapachas dorcha agus brioscach, ní mór duit gach teilgin a chruachadh go taobh amháin agus leapachas nua a chur leis an taobh folamh eile. Tosaigh an bosca bruscair a bheathú sa leaba nua is gaire do na teilgin. Bainfidh sé seo na péisteanna amach as na teilgin agus isteach sa leapachas nua. Tar éis 4-6 seachtaine, is féidir na teilgin a bhaint agus a úsáid, agus ansin leapacha nua a chur ina n-ionad.

Conas a úsáidim araid péisteanna in-chruacháilte?

Úsáideann roinnt boscaí bruscair péisteanna atá ar fáil go tráchtála tráidírí cruachta chun leas a bhaint as claonadh na bpéisteanna chun beatha ar an dromchla agus aistriú amach as an múirín críochnaithe. Cothaítear an tráidire barr le blúirí bia úr. Nuair a dhianscaoiltear ábhar sa bhunleibhéal agus nuair a bhogann na péisteanna suas go dtí an t-ábhar úr, baintear an tráidire, baintear é agus ansin athchóirítear é agus cuirtear in ionad é ar a bharr. Is é an rud is tábhachtaí le cuimhneamh agus an cineál seo córais á úsáid ná go gcaithfidh bun an tráidire barr a bheith ina luí ar bharr na n-ábhar sa tráidire faoina bhun. Má tá spás eatarthu, d'fhéadfadh go mbeadh deacracht ag na péisteanna bogadh suas isteach sa tráidire nua. Ceann de na buntáistí a bhaineann leis na córais seo ná a gcumas leacht a bhailiú ón bpróiseas i mbonn an chórais. Is féidir an leacht saibhir cothaitheach seo, caolaithe le huisce, a úsáid ansin mar leasachán orgánach.

Cén fáth ar féidir liom na teilgin péisteanna a úsáid?

Is ábhar draíochtúil iad teilgin péisteanna nó vermicompost. Is breá le plandaí é i ndáiríre. Ní hamháin go bhfuil cothaitheigh leasacháin rithábhachtacha ann, ach tá hormóin ann freisin a spreagann fás plandaí. Toisc go bhfuil teilgin péisteanna an-saibhir cothaitheach, bain úsáid as go coigilteach iad. Seo cúpla smaoineamh:

🌀 **Meascáin potaithe** - cuireann réitigh péisteanna go mór le meascán potaithe baile nó tráchtála. Measc 1 chuid vermicompost le 3 chuid de mheascán potaithe. Má tá tú ag déanamh do chuid féin, measc na codanna comhionanna de na teilgin péisteanna, móna, perlíte agus gaineamh nó ithir gairdín.

🌀 **Trasphlanduithe** - Nuair a bhíonn plandaí á trasphlandú isteach sa ghairdín ó photaí nó ó árasáin, oibrigh dornán nó níos mó de vermicompost isteach sa pholl roimh phlandáil.

🌀 **Leapacha plandála a leasú** - Leathnaigh ½" go 1" de theilgean thar an limistéar plandála agus cuir isteach san ithir é le forc nó spád.

🌀 **Barrfheistis do phlandaí gairdín** - Leathnaigh ½" go 1" de na teilgin timpeall ar phlandaí se-anbhunaithe agus scríob isteach san ithir le lián.

Cad iad na fadhbanna coitianta le péisteanna?

Cuidíonn an chairt seo a leanas le fadhbanna coitianta a bhaineann le péisteanna a réiteach.

Comharthaí	Cúis	Réitigh
Boladh cosúil le uibheacha rotten nó bruscar	<ul style="list-style-type: none"> ● Ró-fhliuch ● Feoil, iasc nó táirgí déiríochta sa bhosca bruscair ● Briseadh bia nach bhfuil clúdaithe ● An iomarca blúirí bia 	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Measc i duilleoga tirime, min sáibh nó féar ✦ Coinnigh blúirí bia díorthaithe ó ainmhithe amach. ✦ Clúdaigh bia le leapachas nuair a chuirtear. ✦ Cuir stop leis an mbosca beathaithe agus lig do péisteanna oibriú ar a bhfuil ann go dtí go mbrisfead síos iad.
Tá leapachas tirim, is beag péisteanna	<ul style="list-style-type: none"> ● Ní leor uisce 	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Measc agus moisten leapachas. ✦ Clúdaigh an leaba le nuachtán nó plaisteach. ✦ Bog an bosca bruscair as an ghrian.
Briseadh bia ag dul i méid	<ul style="list-style-type: none"> ● An iomarca bia ● Araid rófhuar nó ró-the 	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Teorainn a chur le blúirí bia. ✦ Cuir péisteanna breise leis. ✦ Tóg bosca bruscair eile. ✦ Bog an bosca bruscair go dtí an limistéar scáthaithe níos fuaire. ✦ Coinnigh an bosca bruscair líonta go cuí le leapachas.
Druimheanna sa bhosca bruscair	<ul style="list-style-type: none"> ● Feoil, iasc nó táirgí déiríochta sa bhosca bruscair 	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Coinnigh táirgí ainmhithe amach as an mbosca bruscair. ✦ Clúdaigh an leaba le nuachtán nó plaisteach.
Téann cuileoga torthaí amach nuair a osclaítear an bosca bruscair	<ul style="list-style-type: none"> ● Nochtadh blúirí bia sa chistin ● Briseadh bia nochta sa bhosca bruscair 	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Bain úsáid as coimeádán clúdaithe le blúirí bia a bhailiú chun cuileoga a chosc ó uibheacha a bhreith ann. ✦ Clúdaigh blúirí bia le cóir leapa i gcónaí. ✦ Clúdaigh an leaba le nuachtán nó plaisteach. ✦ Má tá cuileoga torthaí fós agat, cuir orlach de dhuilleoga mionghearrtha nó páipéar ar bharr an leapachas.
Péisteanna ag sní suas taobhanna an bhosca bruscair	<ul style="list-style-type: none"> ● An iomarca bia ● An leapachas ró-fhliuch ● Cóir leapa dianscaoilte go hiomlán 	<ul style="list-style-type: none"> ✦ Cuir srian le blúirí bia nó tóg araid eile. ✦ Cuir leapachas tirim mar dhuilleoga, tuí nó páipéar mionghearrtha leis. ✦ Teilgin buain agus bosca bruscair athleapacha le hábhair leapa nua.